

Vrijstellingen en keuzedelen

Deze publicatie gaat in op vrijstellingen voor de examinering met en voor keuzedelen, en omvat een aantal beslisbomen. De publicatie kan gebruikt worden door leden van de examencommissie of door voorlichters die studenten begeleiden bij door- af- of instroom.

Inleiding

In de publicatie '[Doorstromen met keuzedelen](#)' zijn de formele kaders die betrekking hebben op doorstroom en keuzedelen toegelicht. De regioorganisatie Herziening MBO kreeg veel vragen over vrijstellingen wanneer een student doorstroomt. Daarom heeft Herziening MBO eind 2017 een bijeenkomst georganiseerd met als thema "Vrijstellingen en het werk van de examencommissie i.r.t. keuzedelen". In die bijeenkomst kwam de sterke wens naar voren om een beslisboom te hebben waarmee de examencommissie meer inzicht heeft in wanneer er wel en wanneer er geen vrijstelling voor de examinering voor of met een keuzedeel verleend kan worden. Deze publicatie is bedoeld om daar inzicht in te geven. Waar in deze publicatie wordt gesproken over 'vrijstellingen' wordt vrijstelling van examinering bedoeld. Vrijstelling voor onderwijs is aan het bevoegd gezag.

Kaders

Keuzedeelverplichting

Wanneer een student doorstroomt binnen het mbo krijgt hij bij zijn vervolgopleiding opnieuw te maken met de bijbehorende keuzedeelverplichting. Hieraan kan voldaan worden met gekoppelde keuzedelen. Of (op verzoek van de student) niet-gekoppelde keuzedelen uit het actuele schoolbrede aanbod. Het verlenen van vrijstellingen kan bijdragen aan het vlot doorlopen van de vervolgopleiding.

Vrijstellingen

De examencommissie kan vrijstelling verlenen voor de examens van onderdelen van de vervolgopleiding op basis van de reeds door de student behaalde resultaten in zijn of haar vorige opleiding of opgedane werkervaring. Dit geldt voor een deel van de kwalificatie, en ook voor keuzedelen. Met behaalde keuzedelen (of met ander betrouwbaar bewijs dat aantoont dat de student beschikt over de vereiste bekwaamheden) kan de examencommissie in de vervolgopleiding een vrijstelling verlenen voor de examinering van een keuzedeel of een deel van de kwalificatie.

Gevolgd

Het behalen van een keuzedeel is vanaf de verplichte invoering van de keuzedelen op 1 augustus 2016 nog geen voorwaarde voor het behalen van het diploma. Wél moet iedere student examens doen voor het keuzedeel of de keuzedelen van de opleiding en voldoen aan de keuzedeelverplichting van de opleiding. De aanwezigheid van het examenresultaat (ongeacht of dit positief of negatief is) van elk door de student gevolgd keuzedeel is vereist. Vrijstellingen kunnen alleen gegeven worden als aangetoond kan worden dat de student aan de eisen voldoet. Met een negatief resultaat kan dus

geen vrijstelling worden gegeven. De examencommissie kan wel besluiten een geëxamineerd maar niet behaald keuzedeel als ‘gevolgd’ te beschouwen. Zo telt deze wel mee voor de keuzedeelverplichting van de vervolgopleiding.

Ingang slaag-/zakbeslissing

Voor alle studenten die op 1 augustus 2020 starten met een opleiding, in het eerste leerjaar, geldt dat de hoogte van het examenresultaat van keuzedelen wél meetelt bij het behalen van het diploma. Om een diploma te kunnen halen mag het resultaat voor een keuzedeel vanaf dan niet lager dan een 4 zijn. Een keuzedeel waarvoor een resultaat lager dan een 4 is behaald, kan niet meetellen voor de keuzedeelverplichting van de opleiding. Met ingang van de slaag-/zakregeling op 1 augustus 2020 geldt de volgende compensatieregeling¹:

- het gemiddelde van de examenresultaten van de keuzedelen binnen de keuzedeelverplichting moet tenminste een 6 of tenminste “voldoende” zijn
- voor minimaal de helft van deze keuzedelen moet het resultaat tenminste een 6 of tenminste “voldoende” zijn
- een keuzedeelresultaat mag nooit lager dan een 4 of een daarmee overeenkomende eindwaardering zijn.

‘Stapelen’ van vrijstellingen

Het al dan niet verlenen van vrijstellingen/gevolgd voor examens van keuzedelen is het besluit van de examencommissie. De examencommissie is ervoor verantwoordelijk dat de besluiten inhoudelijk zijn onderbouwd. Het aantal keer dat een keuzedeel voor een vrijstelling mag worden ingezet is niet beperkt in wet- en regelgeving. Er geldt wel een ‘houdbaarheidstermijn’ van twee jaar voor resultaten van Nederlands, Engels en Rekenen ([artikel 3b](#), eerste lid, van het Examen en kwalificatiebesluit). Een student kan dus een keuzedeel bij de kwalificatie op niveau 2 gedaan hebben en vrijstelling krijgen voor het keuzedeel bij de vervolgopleiding op niveau 3 en vervolgens weer op niveau 4. Er moet kunnen worden aangetoond dat er wordt voldaan aan de voorwaarden dat het keuzedeel gekoppeld is aan de vervolgopleiding, danwel dat een verzoek voor een niet-gekoppeld keuzedeel is gehonoreerd.

Beslisbomen

Hierna volgt een aantal beslisbomen. De beslisbomen helpen de examencommissie bij het maken van een besluit. Onderbouwing door de examencommissie bij een genomen besluit is van belang. De beslisbomen betreffen vier situaties:

- Vrijstelling met een keuzedeel voor een keuzedeel - niet generiek
- Vrijstelling met een keuzedeel voor een onderdeel van de kwalificatie - niet generiek
- Vrijstelling met een onderdeel van de kwalificatie voor een keuzedeel - niet generiek
- Vrijstelling generieke vakken bij doorstroom van niveau 3 naar niveau 4
- Vrijstelling generiek Nederlands en/of rekenen bij afstroom van niveau 4 naar niveau 3

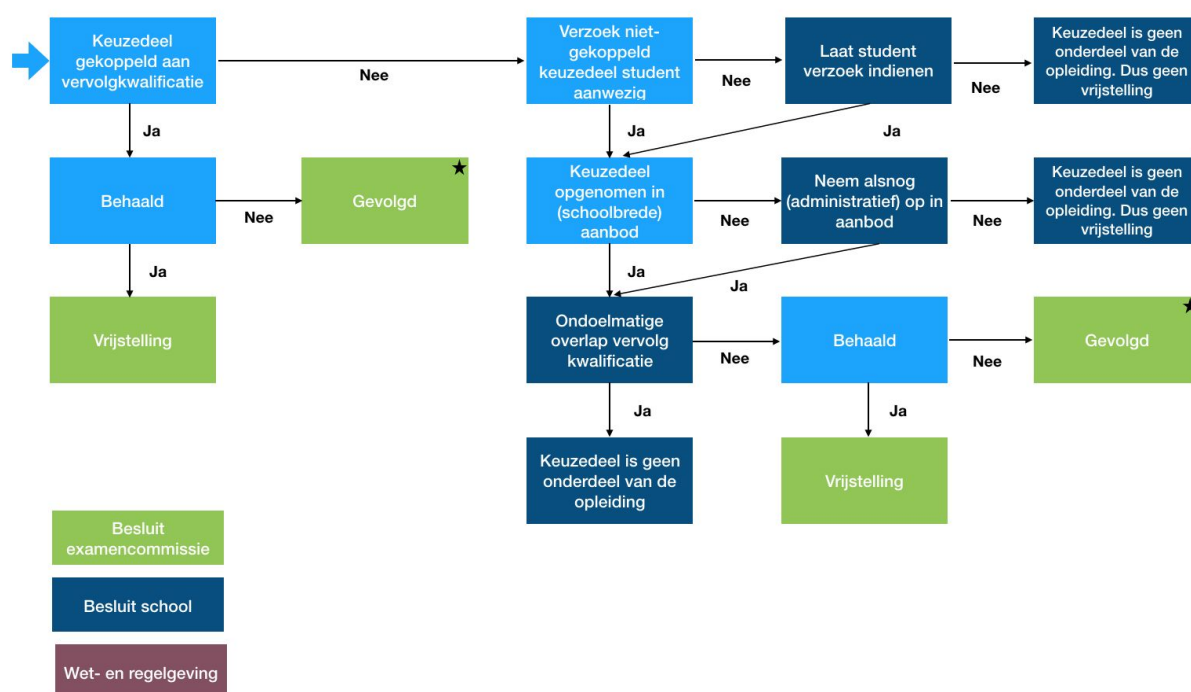
¹ artikel 17, eerste, tweede en derde lid van het gewijzigde Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB, zoals geldend vanaf 1 augustus 2020 en zoals aangegeven in het Besluit keuzedelen in artikel I, onderdeel K

Vrijstelling met een keuzedeel voor een keuzedeel - niet generiek

Bij het bepalen of een student vrijstelling kan krijgen voor een keuzedeel bij de vervolgopleiding zijn twee belangrijke vragen:

- is het keuzedeel gekoppeld aan de vervolgopleiding?
- is het keuzedeel behaald?

Indien het keuzedeel niet gekoppeld is aan de vervolgopleiding, kan een examencommissie alleen uitspraak doen over het verlenen van een vrijstelling als er een goedgekeurd verzoek van de student is om het niet-gekoppelde keuzedeel in te mogen zetten voor de keuzedeelverplichting. Het keuzedeel moet daarvoor in het schoolbrede aanbod zijn opgenomen en mag geen ondoelmatige overlap hebben met de kwalificatie die de student gaat volgen.

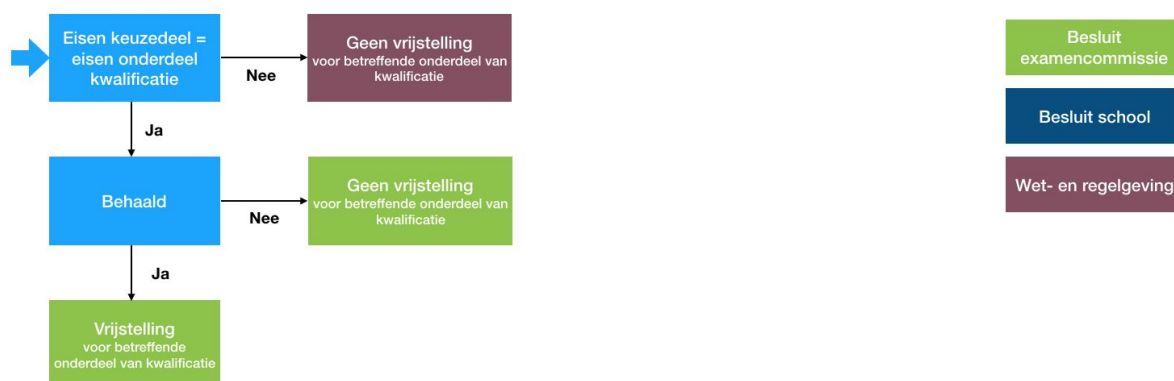

★ Voor studenten die starten op of na 1-8-2020 moet het resultaat van een keuzedeel een 4 of hoger zijn

Vrijstelling met een keuzedeel voor een onderdeel van de kwalificatie - niet generiek

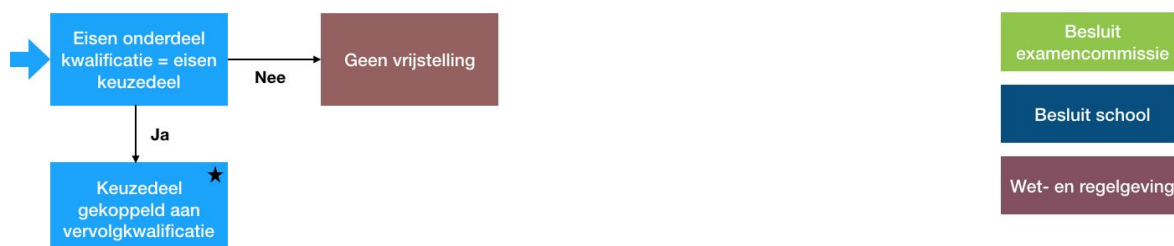
Allereerst moet worden vastgesteld of er voldoende grond is om een vrijstelling te verlenen.

Oftewel: komt hetgeen in het keuzedeel geëxamineerd is, overeen met het onderdeel van de vervolgwakificatie? Als dat zo is, en het keuzedeel is behaald, kan de examencommissie met een inhoudelijke onderbouwing besluiten om vrijstelling te verlenen.

Vrijstelling met een onderdeel van de kwalificatie voor een keuzedeel - niet generiek

Ook hier wordt als eerste vastgesteld of er voldoende grond is om een vrijstelling te verlenen. Oftewel: komt hetgeen in de kwalificatie geëxamineerd is, overeen met het keuzedeel? Als dat zo is, verloopt het proces tot verlenen van vrijstelling hetzelfde als dat van 'vrijstelling met een keuzedeel voor een keuzedeel'.

★ Ga naar de beslisboom 'Vrijstelling met een keuzedeel voor een keuzedeel - niet generiek'

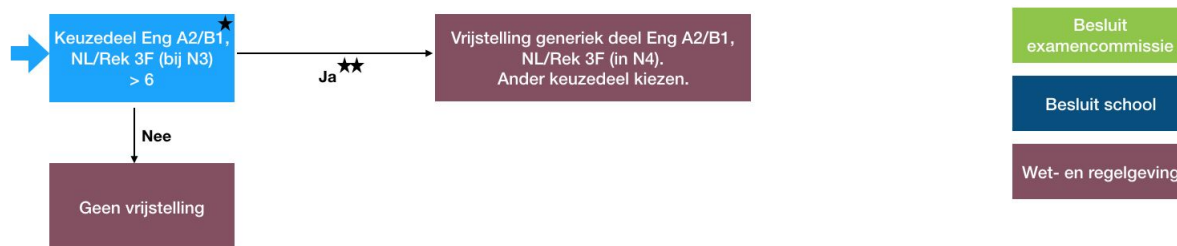
Vrijstelling generieke vakken bij doorstroom van niveau 3 naar niveau 4

De student die voor een keuzedeel Nederlands, Engels en/of rekenen op een hoger niveau dan het referentieniveau dat voor de beroepsopleiding geldt examen doet, doet twee keer examen; zowel voor het generieke onderdeel in de kwalificatie, als op het hogere niveau in het keuzedeel. **Binnen** een opleiding kan een keuzedeel namelijk niet meetellen voor invulling van de keuzedeelverplichting én voor invulling van een deel van de kwalificatie. Dit is analoog aan de systematiek met verdiepende keuzedelen waarbij de student zowel het onderdeel van de kwalificatie doet én (meestal daarna) het verdiepende keuzedeel.

Engels A2/B1 maakt geen onderdeel uit van de niveau 3 kwalificatie. Zowel het keuzedeel Engels A2/B1 als het keuzedeel Engels B1/B2 is gekoppeld aan de meeste niveau 3 kwalificaties. Nederlands 3F en Rekenen 3F zijn gekoppeld aan niveau 3 kwalificaties.

Keuzedeel Engels A2/B1, keuzedeel Nederlands 3F en/of keuzedeel Rekenen 3F behaald en doorstroom van niveau 3 naar niveau 4

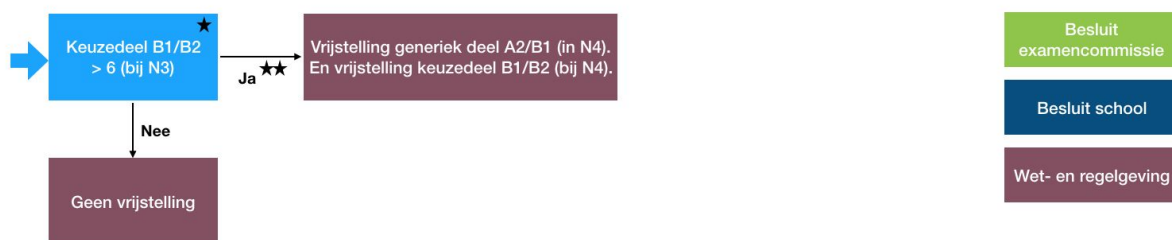
In onderstaande beslisboom is te zien hoe een student een behaald keuzedeel Engels, Nederlands of Rekenen in kan zetten bij de vervolgopleiding. Indien voor de keuzedelen Engels A2/B1, Nederlands 3F of Rekenen 3F een resultaat > 6 is behaald, kan vrijstelling verkregen worden voor het betreffende generieke deel in de niveau 4 kwalificatie.

- ★ Administreer deelresultaten, bij vrijstelling als onderdeel kwalificatie moeten deze worden uitgewisseld met DUO
- ★★ Binnen twee studie jaren na het afronden van de opleiding waarin het examenresultaat is behaald, moet de vervolgopleiding worden afgerond wil het eerdere examenresultaat kunnen worden ingezet voor een vrijstelling.

Keuzedeel Engels B1/B2 behaald en doorstroom van niveau 3 naar niveau 4*

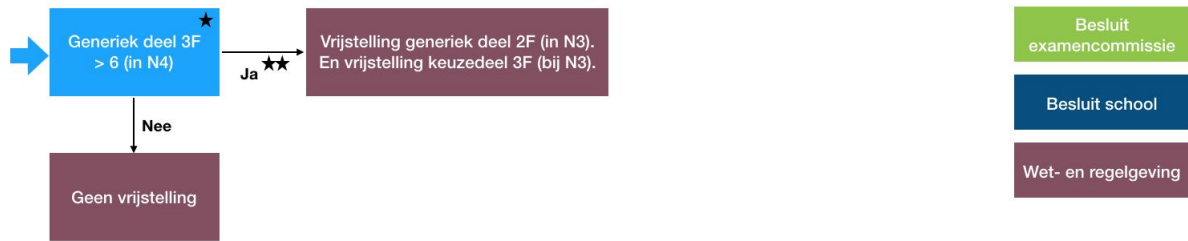
Een student die bij de niveau 3 opleiding een keuzedeel Engels B1/B2 heeft behaald, kan dit keuzedeel als vrijstelling opvoeren voor het keuzedeel Engels B1/B2 bij de niveau 4 opleiding (mits de kwalificatie geen Engels op dit niveau bevat). En de student kan het keuzedeel ook als vrijstelling opvoeren voor het generieke onderdeel Engels A2/B1 in de niveau 4 kwalificatie. In dit geval is het keuzedeel B1/B2 bij een **andere** beroepsopleiding behaald, en kan volgens artikel 3b uit het EKB wél vrijstelling voor zowel het keuzedeel als het generieke deel gegeven worden.

- ★ Administreer deelresultaten, bij vrijstelling als onderdeel kwalificatie moeten deze worden uitgewisseld met DUO
- ★★ Binnen twee studie jaren na het afronden van de opleiding waarin het examenresultaat is behaald, moet de vervolgopleiding worden afgerond wil het eerdere examenresultaat kunnen worden ingezet voor een vrijstelling.

Vrijstelling generiek Nederlands en/of rekenen bij afstroom van niveau 4 naar niveau 3*

Bij afstroom van een niveau 4 opleiding naar niveau 3 opleiding geldt het volgende; indien het generieke deel Nederlands 3F of rekenen 3F in de niveau 4 opleiding behaald is, kan de student bij afstroom naar niveau 3 vrijstelling krijgen voor het keuzedeel 3F én voor het generieke deel 2F. Ook in dit geval is het examenonderdeel bij een andere beroepsopleiding behaald, en kan volgens artikel 3b uit het EKB vrijstelling voor zowel het keuzedeel als het generieke deel gegeven worden.

- ★ Administreer deelresultaten, bij vrijstelling als onderdeel kwalificatie moeten deze worden uitgewisseld met DUO
- ★★ Binnen twee studiejaar na het afronden van de opleiding waarin het examenresultaat is behaald, moet de vervolgopleiding worden afgerond wil het eerdere examenresultaat kunnen worden ingezet voor een vrijstelling.

* In een eerdere publicatie [Doorstroom met keuzedelen](#) is dit anders opgeschreven. Het EKB is in het najaar van 2017 aangepast. Er kan sindsdien, als onderdeel van het generieke examenonderdeel, voor Nederlandse taal, rekenen en Engels op een hoger niveau examen gedaan worden dan het niveau dat aan het opleidingsniveau is verbonden. Daardoor zijn deze twee uitzonderingsposities ontstaan.